

Välkommen till

Nyhetsbrev nr 43

från Kalle Eriksson och Bjäreförlaget

* God Jul. * Merry Christmas * Frohe Weinachten * Noel et Bonne *
Feliz Navidad * Hyvää Joula

I det här numret bl.a.:

- Julnötter
- Julglimtar från förr i Bjäre
- 10 budord för fotbollsspelaren
- Den välsorterade lanthandeln
- Utvandrare
- Vad har hänt med Sverige?

Julnötter

Här kommer lite huvudbry medan du dåsar i soffan - kanske efter all den goa julamaden:

A. Julblomman hyacint är uppkallad efter en grekisk yngling som enligt myten dödades av en gud. Hur omkom Hyacithos?

1) Han stacks i hälen av ett spjut. 2) han dränktes i en vintunna. 3) Han fick en diskus i huvudet.

B) Vilket år började TV sända Kalle Anka och hans vänner som ett jul-inslag?

1.) 1959. 2) 1963 3) 1967

C) Hej tomtegubbar skall du förstås sjunga nu i jul. Vad är det för typ av låt?

1.) Hambo. 2) Polska 3) Polka

D) Halmbocken i Gävle brukar som bekant bli kortlivad. 1976 var det dock inte elden som förstörde bocken. Vad hände?

1) Den förstördes av skyfall och storm 2) Den blev påkörd av en Volvo Amazon. 3) Den kollapsade på grund av byggfusk.

E) Vissa av det gamla bondesamhällets julrätter var knutna till vissa landskap. Till vilka landskap kan vi knyta grynkorv och långkål?

1) Västergötland och Halland. 2) Värmland och Öland 3) Dalarna och Gotland.

Skicka dina lösningar med ett mejl. <<mailto:kalle@bjarenet.com>>
kalle@bjarenet.com. Ang bokstav och den rätta siffran.

Priset består av den ovanskliga äran. Kungöres i nästa Nyhetsbrev.

Vi fortsätter på julspåret

med några korta glimtar från det gamla bondesamhället i Bjäre ur skildringar som jag hittat i mitt arkiv.

Julslakten

- "Allt skulle tas tillvara. Svinhuvudet kokades. Grisens blod blev pölsa, instoppat i de sköljda tarmarna. Man lagade pressylta och hackepölsa, lever och sylta.

Efter slakten fanns ibland lite överflöd. Då bjöd man in till slaktegille."

Julbaket

- "Var på den tiden strängt styrt av rutiner. Far i huset eldade i bakugnen. Träkubbar, torrt ris och enris användes. Eldningen pågick tills "ärenen", dvs ugnsbotten, antagit en vitglödgad färg.

Nu var det dags att raka ut glöderna. Därefter fram med bak-kvasten - ett långt skaft med ett enris fäst längst ut. Ärenen sopades ren. Nu stor kvinnorna redo att med sina långskaftade brödspadar placera in brödkakorna. I den kaka som placerades längst in, sattes ett talgljus. Dess ljus gjorde det lättare att kolla vad som hände där inne".

(Ur skrift av Sante Gudmundsson i Förslöv.)

Julölet

I Hov - har Emil Söderman berättat - bryggdes julölet i tre kvaliteter "Starkefassen" som var den starkaste. "Millermassen", som var den tidens mellanöl samt "Ättevassen", det svagaste ölet.

Till julen drack man Starkefassen.

- "Ölet förvarades i trätunnor. Ett särskilt ölankare, fyllt med starkefassen, grävdes ner i marken. Inför vårarbetet grävdes ankaret upp. Nu hade ölet blivit ännu starkare! Nu kunde man "dricka märg i ben" och därefter sätta igång med det tunga vårarbetet".

Julseder ur gammal övertro

Våra jultraditioner har oftast många år på nacken. Mycket var sprunget ur övertro.:

- Såkakan skulle ligga orörd på bordet under hela helgen för att sedan förvaras i utsädet. Det skulle ge utsädet kraft.
- Doppet i grytan var ett sätt att överföra kraften från julgrisen.
- Lussekatten har fått sin form av det urgamla solhjulet
- Julkärven var ett offer som skulle ge skydd åt den kommande skörden.

Julbadet

Var en sed, som växte fram i det gamla bondesamhället efter en period då renlighet förvisso inte hade varit en dygd. Inte på mycket, mycket länge!! Efter 1700-talet med dess totala brist på hygien växte det under 1800-talet fram seden att åtminstone en gång om året tvätta sig ren. Det skedde inför julen.

I den stora bykgrytan värmdes badvatten. Många skulle dela på detta. En särskild rangordning utvecklades: Först badade far i huset. Sedan i tur och ordning: sönerna, drängarna, mor i huset, döttrarna. Sist var det pigornas tur.

Det här kan vi ju skratta åt, men det allvarliga är, att det här var en bild som präglade hela tillvaron för den tidens människor - i stort som i smått. Klyftan mellan mannen och kvinnan illustrerades ytterligare, när mannen kom upp ur badet. Då stod mor där och serverade mannen "lögesupen". När mannen torkat sig fick han "torkesupen". När han satt på sig skjortan fick han "skjortesupen".

Därefter var han redo att ta sig an julbordets läckerheter - som mor hade dukat fram..!!!.

Årtalsuppgiften

Uppgiften i förra Nyhetsbrevet innehöll bl.a. följande ledtrådar:

- Pasaagerarflygplan störtar under inflygning till Ängelholms flygplats.
- Bjäre Hembygdsförening arrangerar Birgit Nilsson-konsert på Tennisstadion i Båstad
- V. Karups IF presenterar ett nytt sätt att få in pengar till verksamheten: Bingo

Rätta svaret var 1964.

Bland de många rätta svaren har vår egen Notarius Publicus dragit vinnaren: Jan Ekelund

Välkommen att hämta priset, valfri bok ur min produktion.

Ny årtalsuppgift:

Vilket år inträffade detta:

- Föreningen Gamla Skolan i Torekov samlar sina medlemmar till sitt första årsmöte.
- Filminspelning i Bjäre: "Tofflan byter hamn".
- Sydkraft presenterar vid ett möte i V. Karups Bygdegård planerna på att bygga kärnkraftverk vid Burensvik på bjärehalvön
- Restaurang Strand i Båstad stängs och rivs.
- Planerna på ett omfattande fritidsområde på Hallandsås med bl.a. storhotell på Nötte backar presenteras.
- ABF startar i januari studiecirkel i högertrafik-kunskap.

Ditt svar kan du skicka till <<mailto:kalle@bjarenet.com>>
kalle@bjarenet.com. Namnen på några av dem som skickat in rätt svar kommer
i nästa Nyhetsbrev. Priset även här: den ovanskliga äran..

Storm över Bjäre

För några dagar sedan satt jag vid min dator och skrev om 1900-talets
svåraste storm (orkan), som drabbat våra trakter: Julstormen 1902. Det jag
skriver skall bli ett kapitel i en - förhoppningsvis(!) - kommande bok.
Mitt under mitt skrivande kom Sven. Stormen Sven. Slog till med full kraft.
På gränsen till orkan.

Det var som om vädergudarna ville ge mig en illustration till det som jag
skrev om.

Visserligen gick Sven inte lika hårt åt bjärehalvön som julstormen 1902 hade
gjort, men nog kunde vi efteråt se, att Sven hade ställt till med
åtskilligt. I Norrebro hamn vid Ingelstorps strand hade stormen bollat med
hamnbodarna. Två såg jag i hamnbassängen. En bod låg omkullvräkt en bit
uppåt land. Våldiga stenblock som skall skydda hamnpiren hade lyfts bort
från sina lägen och placerats på hamnpiren.

Över till skolans värld.

Jag börjar med en glimt från skolans värld när 1900-talet var ungt. Citatet
är hämtat ur en av de berättelser som vi i redaktionen för årsboken
Bjärebygden på sin tid fick in efter vår uppmaning att skildra sin barndoms
skola.

- "Första timmen hade vi alltid kristendom. Vi började med att
sjunga "Din klara sol." Sedan läste lärarinnan fader vår medan vi stod upp.
Sedan följde bibelhistoria och Lilla Katekesen".

Från skolan till polisen.

Ur en polisrapport från bilens barndom.

- "Jag såg en automobil framföras i allt hög hastighet. Då han inte
på min uppmaning stannade, sprang jag fatt i bilen och stoppade den".
(Det var på den tiden då vi inte körde så fort med våra bilar.)

Ett raskt hopp vidare till ett annat teknikens under.

När seklet var ungt. Annons under rubriken Radiokalas.

- Bananer äro lämpliga att servera vid radiokalaset. Deras skalning
orsakar inga bi-ljud som inverkar störande på underhållningen.

Medan vi är inne på den lättare avdelningen kan det kanske passa med ett par
Ordblomster

hämtade från försäkringsbranschens värld:

- Motorcyklisten avled av skadorna som han tillfogats på Karlstads
lasarett.
- Min fru har stortvätt om tisdagarna, och när jag återvände hem på
kvällen, fick jag vindrutan och två tänder utslagna.

· Jag föll i vägbanan Min man fortsatte med sin moped och körde sedan i diket. När min man kom tillbaka och fick se att jag överlevt blev shocken för svår för honom, så han föll avsvimmad ner.

Apropå nedläggning av lanthandel

hittar jag en minnesanteckning, som Åke Nilsson gjort från den tid han arbetade i lanthandel i Bjäre. Närmare bestämt Hallavara lanthandel. Han beskriver det sortiment som fanns i affären i början på seklet:

- "Vi sålde tjära, tjärpapp, hönsanät, hästskor med söm, lantbruksfröer, porslinsserverer, zinkbaljor,, spannar, kaväljespik, kardenubb, pottor, lusakammar, kalsonger, vaxduk i mörka färger(som gjorde att skiten inte syntes), overaller,(överhalare), blåblusar, tofflor, stövlar, raggsockar, glasögon!!!, dambenkläder, dubbla droppfångare, Lanthandeln tillhandahöll dessutom åtskillig annan service. Hämtning och utdelning av post, skriva i brännvinsbok och diverse blanketter,. T.o.m. hårklippning erbjöds till kunder som så önskade".

Tankeställare

Den här skildringen av gamla tiders lanthandel ger oss förstås en liten tankeställare. Inte så att vi vill vrida klockan tillbaka. Mycket var jämmer och elände på den tiden. Framför allt en fattigdom, som vår tids unga människor nog har svårt att riktigt sätta sig in i.

Men tankeställaren handlar om något annat: är den förändring som skett, och som inneburit en total utarmning av service på den rena landsbygden.

Ofråkomlig?? Visst inte. Det går att göra något åt det.

Börja med att tänka efter: Vilket typ av samhälle vill jag ha på landsbygden? Nästa fråga: Vilka åtgärder krävs för att uppnå detta mål? Slutligen: Gör det!

Utvandrare till Nya Zeeland.

I såväl mina böcker som i Nyhetsbrev har jag skrivit om utvandringen från Bjäre under slutet av 1800-talet och en bit in på 1900-talet. Det har då främst gällt utvandrarerna till Nordamerika. Det är naturligt. Det var dit de flesta reste. Ca 1,2 miljoner svenskar valde Nordamerika.

Det fanns dock de, som valde andra delar av världen. 25 000 valde Australien, ca 3 000 valde Nya Zeeland och 10 000 Brasilien.

Det vore intressant att veta om det finns uppgifter om bjärebor som utvandrat till andra delar av världen än Nordamerika. Skriv och berätta. Har du dessutom bilder, brev eller andra dokument är det ännu bättre.

Vad har hänt med Sverige?

På tal om utvandring: Nyligen fick jag besök av en bekant som vistats i utlandet i ca 10 år och som nu återvänt till Sverige. Han har blivit förskräckt över det Sverige, som han nu återvänt till. Nu frågade han:

- Vad har hänt med Sverige?! Här får jag uppleva att kommuner och landsting skickar sina handläggare till kurser för att lära sig hur man skall avspisa handikappade m.fl. som kommer och ställer sina berättigade krav! Och föreläsaren nedlåter sig till att få sina kursdeltagare att skratta åt dessa personer!!

Och skolan: våra skattepengar skyfflas in i riskkapitalbolag som skyfflar vinsterna vidare till ägare i skatteparadis!!!!

Så fortsatte han uppräknigen av konstigheter i det land som hand nu återvänt till.

Avslutar som vanligt:

Vill du i fortsättningen inte få mina Nyhetsbrev - meddela mig med ett mejl

Kalle Eriksson
Bjäreförlaget
Hallavaravägen 102
269 91 Båstad
Tel. 0431-365332